

Ks. Jacek Froniewski*
PWT Wrocław

ROZEZNAWANIE WSPÓLNOTOWE JAKO PODSTAWOWA METODA REALIZACJI SYNODALNOŚCI W ŻYCIU KOŚCIOŁA WEDŁUG ZAMYŚLU PAPIEŻA FRANCISZKA

Artykuł jest syntetyczną próbą ukazania nowych elementów, które wprowadza papież Franciszek, gdy prezentuje swoje rozumienie realizacji synodalności w życiu Kościoła. Jako podstawową metodę dla Kościoła synodalnego ekspozuje on rozeznawanie, co można zauważyć w jego nauczaniu już od początku tego pontyfikatu. Tekst obejmuje cztery części. Pierwsza określa krótko ogólne założenia eklezjologiczne obecnego synodu o synodalności. Druga ukazuje samo rozeznawanie duchowe jako metodę w ciągu dziejów, a trzecia aplikację tejże metody w życiu Kościoła w nauczaniu Franciszka. Ostatnia skupia się na sensus fidei jako podstawie teologicznej procesu rozeznawania synodalnego. Konkluzja ukazuje cel zastosowania rozeznawania w wizji Kościoła synodalnego według zamysłu Franciszka.

WPROWADZENIE

Wobec pojawiających się kontrowersji artykuł jest próbą interpretacji nowych elementów, które w swoim nauczaniu wprowadza papież Franciszek, gdy prezentuje swoje rozumienie realizacji synodalności w życiu Kościoła. Świadomie w tytule użyto słowa „zamyśł”, gdyż ciągle brak tu jednoznacznej definicji synodalności. Jesteśmy pośrodku pewnego procesu, gdy dojrzała koncepcja tego terminu się rodzi i prawdopodobnie aktualny synod o synodalności ją wypracuje. To bez wątpienia coś nowego wobec dotychczasowego doświadczenia synodalnego w Kościele katolickim. Artykuł powstał u progu XVI Zwyczajnego Zgromadze-

* Ks. dr hab. Jacek Froniewski – adiunkt I Katedry Teologii Dogmatycznej PWT we Wrocławiu, kanclerz Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej; e-mail: jacek.froniewski@pwt.wroc.pl; ORCID 0000-0003-0133-3125.

nia Ogólnego Synodu Biskupów, które rozpoczyna się na początku października 2023 roku – to ważna uwaga, by rozumieć zakres wykorzystanych materiałów i możliwości ujęcia zagadnienia przez autora. Tekst obejmował będzie cztery części. Pierwsza w ramach usadowienia problemu w aktualnym kontekście nakreśli krótko generalne założenia eklezjologiczne Synodu o synodalności. Druga ukáže samo rozeznawanie duchowe jako metodę, a trzecia aplikację tejże metody w życiu całego Kościoła. Ostatnia skupi się na *sensus fidei* jako podstawie teologicznej procesu rozeznawania synodalnego.

GENERALNE ZAŁOŻENIA EKLEZJOLOGICZNE SYNODU O SYNODALNOŚCI

Obecny synod w wielu środowiskach rodzi spore obawy ze względu na pewne nowatorskie elementy. W tym kontekście trzeba sobie jednak zdawać sprawę, że nie jest on wcale wzorowany na znanych modelach synodu w Kościołach ewangelickich czy też w Kościołach wschodnich. Ten synod w istocie jest poszukiwaniem modelu współczesnej katolickiej formy synodalności. Na czy polega ta katolicka specyfika? Otóż właśnie na uwzględnieniu dwóch fundamentalnych pryncypiów eklezjologii katolickiej: kolegalności biskupów i prymatu Piotra¹. Należy więc pamiętać, że mimo iż w obradach wezmą udział również wierni świeccy, to prawnokanonicznie jest to nadal synod biskupów w rozumieniu kanonów 342–348 *Kodeksu prawa kanonicznego*². W tym miejscu w odniesieniu do świeckich warto zauważyć, że w Zgromadzeniu Ogólnym proporcje uczestników są tak dobrane, że głos decydujący będą mieli nadal biskupi. Następnie to ostatecznie papież podsumuje te obrady w adhortacji posynodalnej i nie jest on tu związany ani głosem większości, ani nawet jednomyślnością uczestników³. Synod więc ostatecznie nie jest organem decyzyjnym, ale otwartym procesem, który w istocie jest wspólnym rozeznawaniem pod przewodnictwem Ducha Świętego⁴. Na marginesie, widać tu istotną różnicę wobec niemieckiej Drogi Synodalnej, która chce powołać z siebie organ decyzyjny właściwie zrównany z konferencją episkopatu.

---

¹ Por. A. Dobrzyński, *Synodalność w nauczaniu i pontyfikacie Jana Pawła II*, „Teologia w Polsce” 15 (2021) 2, s. 114–117; zob. też *Letter of Cardinals Grech and Hollerich to the Bishops of the World* (23.01.2023), https://www.synod.va/content/dam/synod/news/2023-01-30_news_letter_bishops/EN---Letter-to-the-Bishops [dostęp: 17.09.2023] – autorzy podkreślają tu mocno: „there is no exercise of ecclesial synodality without exercise of episcopal collegiality”.

² *Kodeks prawa kanonicznego* (stan prawny na dzień 18 maja 2022 r.) [dalej: KPK], Poznań 2022.

³ Por. kan. 343 KPK.

⁴ Zob. szerzej S. Bartonitschek, *Keine evangelische Synode. Synoden-Kardinal Hollerich zu Erwartungen an die katholische Weltsynode*, „Ökumenische Informationen” 29 (2023), s. 12–13.

Powszechnie wiadomo, że instytucja synodu znana jest w Kościele od pierwszych wieków. Tym jednak, co stanowi istotną różnicę w obecnym synodzie, jest włączenie całego Ludu Bożego, od poziomu najmniejszych wspólnot, w synodalny proces rozeznawania⁵ (a nie decyzyjny!) – to jest istotne novum, które papież Franciszek przedstawił w programowym przemówieniu z 17 października 2015 roku, wygłoszonym z okazji 50-lecia wprowadzenia posoborowej instytucji synodu biskupów, co streszcza zawarta tam fundamentalna zasada: „Synodalność jest konstytutywnym wymiarem Kościoła”⁶. Zapewne można przypuszczać, iż dopiero ewentualnym owocem obecnego synodu może być jakaś forma rozszerzenia zakresu udziału wiernych świeckich w procesach decyzyjnych.

Widzimy zatem, że istotą metody synodalnej w zamyśle Franciszka jest przede wszystkim rozeznawanie (od poziomu parafii po zgromadzenie biskupów) i na tym elemencie się tutaj skupimy, by ostatecznie wskazać też kryteria uczestnictwa w tym procesie i jego podstawy teologiczne.

ROZEZNAWANIE JAKO METODA

Samo rozeznawanie to metoda znana w Kościele od jego początków⁷ – wystarczy przypomnieć tekst z 1 J 4,1: „Umiłowani, nie każdemu duchowi dowierzajcie, ale badajcie duchy, czy są z Boga, gdyż wielu fałszywych proroków pojawiło się na świecie”⁸. W tym znaczeniu odczytywany jest także tekst Pawłowy z 1 Kor 12,10 mówiący o darze rozpoznawania duchów, gdzie jest to jeden z charyzmatów budowania Ciała Chrystusa – Kościoła⁹. Zastosowanie rozeznawania w praktyce pierwotnego Kościoła ilustrują Dzieje Apostolskie w opisie wyboru diakonów (6,1–6) czy tzw. soboru jerozolimskiego (15,1–29). Później w całej historii Kościoła, głównie w obszarze duchowości, rozwijana była nauka o rozeznawaniu, czy też rozróżnianiu duchów. W tym miejscu należy sobie uświadomić, że papież Bergoglio to „rasowy” jezuita i jako uczeń św. Ignacego Loyoli jest głęboko

---

⁵ Por. Internationale Theologische Kommission, *Die Synodalität in Leben und Sendung der Kirche*, Bonn 2018, nr 71–102.

⁶ Francis, *Speech on the occasion of Ceremony commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops*, https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html [dostęp: 18.09.2023]; por. Franciszek, *Konstytucja apostolska „Praedicate Evangelium”*, Preambuła nr 4, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 2 (2022), s. 6.

⁷ Zob. przykładowo szerokie systematyczne opracowanie z XVII w.: J. Bona, *Traktat o rozpoznawaniu duchów pokazujący podstawy i reguły do rozpoznawania różnych rodzajów duchów*, przeł. J. Bernacki, Wrocław 2022 (374 ss.).

⁸ Teksty biblijne cytowane za: *Biblia Tysiąclecia*, wyd. V, Poznań 2000.

⁹ Por. J. Bona, *Traktat o rozpoznawaniu duchów...*, s. 31–35.

zakorzeniony w jego nauce o rozeznawaniu duchów¹⁰. Bez wątplenia to właśnie św. Ignacy wypracował chyba najbardziej spójne i kompleksowe w dziejach Kościoła zasady rozeznawania. Stąd nie powinno nas dziwić, że temat rozeznawania jest tak bliski, także w praktyce, Franciszkowi i nie jest to zagadnienie podjęte przez niego jedynie na potrzeby obecnego synodu. Uważny obserwator jego nauczania zauważy, że wątek ten przewija się od początku jego pontyfikatu – wystarczy sobie choćby przypomnieć adhortację *Amoris laetitia*, gdzie dużo kontrowersji wzbudziła propozycja rozeznawania duszpasterskiego wobec związków nieregularnych¹¹. Franciszek sam mocno podkreśla, że rozeznawanie to nie „moda” obecnego pontyfikatu, jak niektórzy mu czasami zarzucają, ale metoda, która opiera się na przekonaniu, że Bóg działa w historii¹².

Relatywnie bardzo niedawno Franciszek wygłosił cały cykl katechez środowych na temat rozeznawania (31.08.2022–04.01.2023)¹³. Nie miejsce tu, aby streszczać całość tego nauczania, ale warto zwrócić uwagę na jego zasadnicze elementy. Punktem wyjścia dla papieża jest fundamentalna prawda, że człowiek jest wolny, a ta wolność realizuje się w decyzjach. Aby podejmować decyzje, należy je rozeznawać i nie jest to jedynie proces intelektualny, ale – na płaszczyźnie wiary – jest to właściwie dialog z Bogiem, bo chodzi przecież o rozeznanie woli Bożej. Ten proces angażuje wolę i uczucia, bo obejmuje on naszą wolność wpisującą się w Boży plan miłości. Zatem za św. Ignacym Franciszek naucza, że trzeba słuchać serca i słuchać sercem. Ponadto papież podkreśla, że Bóg działa przez to, co niespodziewane, nieoczekiwane, coś, co po ludzku może się wydawać „przykładem”. Dlatego trzeba nabyć umiejętność „czytania życia” – rozeznawanie to czytanie tych znaków.

W tym procesie wskazuje on dwa warunki wyjściowe: po pierwsze, to ufna relacja z Bogiem (życie modlitwy) jako gwarancja rozpoznania, co jest moją iluzją, a co głosem Boga; po drugie, to poznanie siebie (prawda o sobie), bo tylko tak można odsiać iluzje i odkryć prawdziwe motywacje. Jako podstawę poznania siebie wskazuje dobry rachunek sumienia, który daje wzrost wolności. Dalej nauczanie o rozeznawaniu Franciszek rozwija o dynamikę strapień i pocieszeń w ujęciu św. Ignacego¹⁴. Ze swojej strony papież mocno podkreśla w tym procesie rolę karmienia się słowem Bożym i przewodnictwa Ducha Świętego – otwarcia na Jego inspiracje¹⁵.

¹⁰ Zob. szerzej Franciszek, *Rozeznawanie. Boży głos w sercu*, Kraków 2023, s. 220–222.

¹¹ Zob. szerzej Franciszek, *Adhortacja apostolska „Amoris laetitia”*, Watykan 2016, nr 296–303.

¹² Por. Franciszek, *Rozeznawanie...*, s. 133, 219.

¹³ Wszystkie teksty zob. tamże, s. 19–127.

¹⁴ Por. Ignacy Loyola, *Opowieść pielgrzyma. Autobiografia*, przeł. M. Bednarz, Kraków 2021, s. 54–56.

¹⁵ Por. Franciszek, *Rozeznawanie...*, s. 222.

ROZEZNAWANIE W ŻYCIU KOŚCIOŁA

To, co powyżej zaprezentowano, nie jest w istocie niczym nowym w praktyce życia duchowego, może poza paroma akcentami postawionymi mocnej w nauczaniu Franciszka. Proces rozeznawania odnoszący się głównie do indywidualnych wyborów jest doskonale znany i rozwijany w Kościele od czasów patrystycznych. Również był i jest on stosowany w rozeznawaniu wspólnotowym, np. we wspólnotach zakonnych. Natomiast wielką nowością obecnego pontyfikatu jest, zwłaszcza w odniesieniu do trwającego synodu, przeniesienie tego procesu na poziom ogólnokościelny, obejmujący wszystkich członków Ludu Bożego, od struktur najbardziej podstawowych, jak parafia, po zgromadzenie biskupów z całego świata na synodzie. Według Franciszka rozeznawanie konkretyzuje wiarę, bo pozwala nam czynić to, co rzeczywiście podoba się Bogu¹⁶. Tym samym jest to narzędzie, które chroni Kościół przed starzeniem się, gdyż daje nam świeże, prorocze spojrzenie. Dlatego wobec dzisiejszego kryzysu Kościoła tak bardzo potrzebujemy rozeznania na wszystkich szczeblach struktury kościelnej. W adhortacji *Gaudete et exultate* papież tak argumentuje tę potrzebę:

Dzisiaj szczególnie potrzebna stała się postawa rozeznawania. Współczesne życie daje bowiem ogromne możliwości działania i rozrywki, a świat przedstawia je tak, jakby wszystkie były wartościowe i dobre. [...] Rozeznawanie jest szczególnie ważne, kiedy w naszym życiu pojawia się nowość, a zatem kiedy trzeba rozeznaczyć, czy jest ona „młodym winem”, które pochodzi od Boga, czy też zwodniczą nowością ducha tego świata lub ducha diabła¹⁷.

Stwierdziliśmy wcześniej, że rozeznawanie to odczytywanie głosu Boga w sercu, co nie wyklucza wiedzy, lecz mamy tu jednak do czynienia z czymś więcej, bo jest to przede wszystkim łaska. Jest to łaska Ducha Świętego, która czyni Lud Boży ludem proroczym. A zatem każdy w Kościele może rozeznawać, w tym znaczeniu, że nie potrzeba tu specjalnych zdolności, wykształcenia czy uprawnień. Papież stawia jednak jeden zasadniczy warunek, by ktoś mógł rozeznawać – to gotowość słuchania Boga, innych osób i samej rzeczywistości. Tak rozumiana postawa słuchania zakłada więc podstawowe kryterium posłuszeństwa Ewangelii, ale także Magisterium, które jest jej stróżem. Tak rodzi się pokora wobec własnych projektów¹⁸.

---

¹⁶ Tamże, s. 134.

¹⁷ Franciszek, *Adhortacja apostolska „Gaudete et exultate”*, Watykan 2018, nr 167–168.

¹⁸ Zob. szerzej tamże, nr 170–173; por. Franciszek, *Rozeznawanie...*, s. 165–167.

Instrumentum laboris dla najbliższego Zgromadzenia Synodu Biskupów przedstawia konkretny schemat metody synodalnego rozeznawania, którą nazywa „Rozmową w Duchu Świętym”¹⁹. Oto etapy w tej metodzie:

1) przygotowanie osobiste – osobista refleksja i medytacja nad proponowanymi treściami;

2) cisza i słuchanie słowa Bożego;

3) zabieranie głosu i uważne słuchanie innych;

4) chwila modlitewnej ciszy;

5) dzielenie się na bazie wypowiedzi innych osób tym, co najbardziej do mnie przemówiło w ich głosie;

6) wspólne budowanie – rozpoznanie zbieżnych intuicji oraz odpowiedź na pytanie: do jakich kroków wzywa nas razem Duch Święty?;

7) modlitwa dziękczynna.

Dokument stwierdza tu wprost: „Formacja do rozmowy w Duchu Świętym jest formacją do bycia Kościołem synodalnym”²⁰.

SENSUS FIDEI – PODSTAWA TEOLOGICZNA METODY ROZEZNAWANIA SYNODALNEGO

Mamy już dobrze opisaną metodę rozeznawania synodalnego i jej zasadnicze kryteria. Jednak dla wielu sceptyków wydaje się ona zbyt subiektywna. Franciszek wskazuje zatem czytelną podstawę teologiczną dla rozeznawania – jest nią *sensus fidei* – zmysł wiary²¹, który sprawia, że Lud Boży pod przewodnictwem Ducha Świętego nie może zbłądzić w wierze²². *Sensus fidei* na mocy sakramentów chrztu i bierzmowania sprawia, że każdy wierzący bez jakiegoś przygotowania teologicznego, na poziomie przedpojęciowym, niejako intuicyjnie, może rozpoznać prawdę pochodzącą od Boga²³. Podstawą biblijną są tu przede wszystkim dwa wersety z Pierwszego Listu św. Jana: „Wy natomiast macie namaszczenie od Świętego i wszyscy jesteście napełnieni wiedzą” (w. 20) „Co do was, to namaszczenie, które otrzymaliście od Niego, trwa w was i nie potrzebujecie pouczenia od nikogo, ponieważ Jego namaszczenie poucza was o wszystkim” (w. 27).

---

¹⁹ Zob. XVI Zgromadzenie Ogólne Zwyczajne Synodu Biskupów, *Instrumentum laboris na pierwszą sesję*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 1 (2023), s. 33–36.

²⁰ Tamże, s. 36.

²¹ Zob. Francis, *Speech on the occasion of Ceremony commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops*.

²² Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*, Watykan 2013, nr 119.

²³ Zob. szerzej Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Sensus fidei w życiu Kościoła*, przeł. M. Moskal, Kraków 2015, nr 2–3; por. D. Kowalczyk, *Sensus fidei w życiu Kościoła*, „Pastores” 97 (2022) 4, s. 130–131.

Sensus fidei choć funkcjonuje w Kościele od początku – o czym świadczą choćby przytoczone teksty Nowego Testamentu, a także świadectwa patrystyczne – to teologicznie jest tematem relatywnie nowym²⁴. Pojęcie *sensus fidei* po raz pierwszy w dokumentach Magisterium pojawia się dopiero na Soborze Watykańskim II:

Ogół wierzących, mających namaszczenie od Świętego (por. 1 J 2,20.27), nie może zbłądzić w wierze (*in credendo*) i tę swoją szczególną właściwość ujawnia przez nadprzyrodzony zmysł wiary (*sensus fidei*) całego ludu, gdy poczynając od biskupów aż po ostatniego z wiernych świeckich, ujawnia on swą powszechną zgodność w sprawach wiary i moralności²⁵.

Najszersze oficjalne opracowanie nauki o *sensus fidei* daje nam dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej z 2014 roku zatytułowany *Sensus fidei w życiu Kościoła*, który papież Franciszek ocenił bardzo wysoko w przemówieniu do członków tejże komisji²⁶.

Co istotne w toku naszego wywodu, ten dokument jasno określa dyspozycje konieczne do autentycznego udziału w *sensus fidei*, podkreślając jednocześnie, że żadna z tych dyspozycji nie może być rozpatrywana w oderwaniu od pozostałych²⁷, przy czym kluczowa wydaje się tu zasada, że im dojrzała wiara, tym silniejszy zmysł wiary²⁸. To niezwykle istotny element w przypadku tego zjawiska, gdyż zastosowanie przejrzystych kryteriów pozwala uchronić się tutaj od pomieszania tego, co jest z Ducha Świętego, od modnych opinii czy ducha epoki²⁹. Oto sześć wskazanych zasadniczych dyspozycji, jakimi musi charakteryzować się ochrzczony, by autentycznie być podmiotem *sensus fidei*:

- 1) uczestnictwo w życiu Kościoła – główne jego przejawy to: modlitwa, czynny udział w liturgii, regularna spowiedź, zaangażowanie w służbę Kościoła;
- 2) wsłuchiwanie się w słowo Boże;
- 3) otwartość na rozum, czyli akceptacja rozumu w odniesieniu do wiary;
- 4) trwanie w bliskości z Magisterium;
- 5) świętość przejawiająca się w pokorze, wolności i radości w Duchu Świętym;
- 6) tworzenie moralnej podbudowy Kościoła – budowanie jedności Kościoła, rozwijanie charyzmatów, przyprowadzanie innych do Kościoła³⁰.

²⁴ Zob. szerzej D. Kowalczyk, *Sensus fidei w życiu Kościoła...*, s. 127–129.

²⁵ *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, nr 12, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst łacińsko-polski. Nowe tłumaczenie*, Warszawa–Poznań 2008, s. 164–165.

²⁶ Zob. Franciszek, *Rozeznawanie...*, s. 212.

²⁷ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Sensus fidei w życiu Kościoła...*, nr 88.

²⁸ D. Kowalczyk, *Sensus fidei w życiu Kościoła...*, s. 132.

²⁹ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Sensus fidei w życiu Kościoła...*, nr 87.

³⁰ Zob. szerzej tamże, nr 89–105.

A zatem potencjalnie każdy katolik ma możliwość udziału w *sensus fidei*, ale gdy nie spełnia tych dyspozycji, trudno, by jego głos był autentycznym przejawem tego zjawiska.

Nieprzypadkowo poświęciliśmy tutaj tyle miejsca przypomnieniu podstaw nauki o *sensus fidei*. Dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej zatytułowany *Synodalność w życiu i misji Kościoła* (2018) łączy bardzo wyraźnie *sensus fidei* z dynamiką synodalności w Kościele³¹. Chodzi też o to, by rozwiązać pojawiające się obawy, że rozeznawanie synodalne można sprowadzić do jakiejś formy parlamentaryzmu kościelnego. Takie obawy mogły się rodzić choćby wówczas, gdy często słyszeliśmy, by na etapie diecezjalnym obecnego synodu szukać i włączać ludzi z peryferii, czy nawet spoza Kościoła. Wydaje się, że to wezwanie papieża do wyjścia na peryferie ma służyć odczytaniu znaków czasów (*signa temporum*)³², ma służyć prawidłowej diagnozie, która w szerszym spektrum ma pomóc zrozumieć sytuację Kościoła oraz potrzeby jego misji w dzisiejszym świecie. Natomiast samo rozeznawanie synodalne jest, w świetle powyższych kryteriów, procesem wewnątrzkościelnym, i to z jasno określonymi wymaganiami wobec jego uczestników, które gwarantują autentyczność odczytywanych natchnień Ducha Świętego³³. Ten tok myślenia wydaje się potwierdzać kilkakrotnie publicznie wyrażona ocena ze strony Franciszka wobec niemieckiej Drogi Synodalnej, w której jako jeden z głównych jej mankamentów wskazywał nieuwzględnianie głosu całego Ludu Bożego, a ograniczenie się do wyrażania opinii dość arbitralnie wybranej elity, co więcej, elity chcącej w opozycji, wbrew istocie *sensus fidei*, zdominować głos biskupów³⁴.

KONKLUZJA

Podsumowując, należy podkreślić, że według Franciszka istotą i fundamentalnym celem rozeznawania w życiu Kościoła jest misja, określenie jej kierunku, odczytanie Jezusowego posłania dla Kościoła na dzisiaj, do współczesnego świata:

³¹ Internationale Theologische Kommission, *Die Synodalität in Leben und Sendung der Kirche...*, nr 72.

³² Zob. *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, nr 4, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje...*, s. 826–827.

³³ Por. D. Kowalczyk, *Sensus fidei w życiu Kościoła...*, s. 132–135.

³⁴ Zob. Franziskus, *Schreiben von Papst Franziskus an das pilgernde Volk Gottes in Deutschland* (29.06.2019), https://www.vatican.va/content/francesco/de/letters/2019/documents/papa-francesco_20190629_lettera-fedeligermania.html [dostęp: 28.09.2023]; por. *Stolica Apostolska krytykuje niemiecką drogę synodalną* (21.07.2022), <https://papiez.wiara.pl/doc/7702983.Stolica-Apostolska-krytykuje-niemiecka-droge-synodalna> [dostęp: 28.09.2023].

Każdy chrześcijanin i każda wspólnota winni rozeznąć, jaką drogą powinni kroczyć zgodnie z wezwaniem Pana, jednak wszyscy jesteśmy zaproszeni do przyjęcia tego wezwania: wyjścia z własnej wygody i zdobycia się na odwagę, by dotrzeć na wszystkie peryferie potrzebujące światła Ewangelii³⁵.

Rozeznawanie jest zatem lekarstwem na stagnację w Kościele, „antidotum na skostniałość”, „to kreatywny proces, który nie ogranicza się do stosowania utartych schematów”, gdyż odwołuje się do odwiecznej teraźniejszości Zmartwychwstałego³⁶. W takiej perspektywie staje się jasne, że należy dokonać różniczenia pomiędzy pojęciem synodu a synodalnością, co nie zawsze dzisiaj dla wszystkich jest zupełnie oczywiste, gdyż jak na wstępie zaznaczono, jesteśmy pośrodku procesu definiowania synodalności³⁷. Synod w tradycji łacińskiej, od czasów patrystycznych poprzez średniowiecze aż do Vaticanum II, był – z różną intensywnością dziejową – przede wszystkim miejscem stanowienia prawa w Kościołach partykularnych (diecezjach, prowincjach kościelnych). Po Soborze Watykańskim II nastąpiła tu ewolucja poprzez odnowienie instytucji synodu biskupów, który stawał się coraz bardziej, co do istoty, miejscem realizacji komunii kościelnej poprzez kolegialność biskupów, owszem również odpowiedzią na bieżące wyzwania dla Kościoła. Synodalność według zamysłu Franciszka to jeszcze coś innego, to propozycja funkcjonowania – stylu życia całego Kościoła w drodze (gr. *syn-hodos*), na wszystkich szczeblach jego struktury, z wykorzystaniem metody rozeznawania. Synod w takim ujęciu jest więc tylko jedną z form realizacji synodalności, czy to na poziomie ogólnokościelnym, czy w Kościele partykularnym³⁸. Kiedy więc Franciszek uczy, że synodalność to konstytutywny wymiar Kościoła, to wydaje się, że chodzi mu tutaj nie tyle o dodanie jakiegoś nowego, piątego znamienia (*notae Ecclesiae*) do tych zawartych w *Credo*, ile bardziej o pełną realizację jego katolicyzacji jako *communio* na wszystkich płaszczyznach jego działania³⁹. Kościół synodalny, o którym tak wiele mówi, to – jak jawi się to w jego wizji – raczej permanentny stan wzajemnego słuchania całego Ludu Bożego w ramach rozeznawania w Duchu Świętym, by zdynamizować misję głoszenia Ewangelii i dla tego celu stale reformować istniejące struktury kościelne.

---

³⁵ Franciszek, *Evangelii gaudium...*, nr 20.

³⁶ Franciszek, *Rozeznawanie...*, s. 167–168.

³⁷ Por. Internationale Theologische Kommission, *Die Synodalität in Leben und Sendung der Kirche*, nr 5–6. Dokument ten nie tyle definiuje, ile opisuje, czym jest synodalność, która jako taka jest nowym terminem.

³⁸ Por. Franciszek, *Evangelii gaudium...*, nr 30.

³⁹ Por. Internationale Theologische Kommission, *Die Synodalität in Leben und Sendung der Kirche...*, nr 58.

BIBLIOGRAFIA

- Bartonitschek S., *Keine evangelische Synode. Synoden-Kardinal Hollerich zu Erwartungen an die katholische Weltsynode*, „Ökumenische Informationen” 29 (2023), s. 12–13.
- Biblia Tysiąclecia*, wyd. V, Poznań 2000.
- Bona J., *Traktat o rozpoznawaniu duchów pokazujący podstawy i reguły do rozpoznawania różnych rodzajów duchów*, przeł. J. Bernacki, Wrocław 2022.
- Dobrzyński A., *Synodalność w nauczaniu i pontyfikacie Jana Pawła II*, „Teologia w Polsce” 15 (2021) 2, s. 109–130.
- Francis, *Speech on the occasion of Ceremony commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops*, https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html [dostęp: 18.09.2023].
- Franciszek, *Adhortacja apostolska „Amoris laetitia”*, Watykan 2016.
- Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*, Watykan 2013.
- Franciszek, *Adhortacja apostolska „Gaudete et exultate”*, Watykan 2018.
- Franciszek, *Konstytucja apostolska „Praedicate Evangelium”*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 2 (2022), s. 4–83.
- Franciszek, *Rozeznawanie. Boży głos w sercu*, Kraków 2023.
- Franziskus, *Schreiben von Y. Autobiografia*, przeł. M. Bednarz, Kraków 2021.
- Internationale Theologische Kommission, *Die Synodalität in Leben und Sendung der Kirche*, Bonn 2018.
- Kodeks prawa kanonicznego* (stan prawny na dzień 18 maja 2022), Poznań 2022.
- Kowalczyk D., *Sensus fidei w życiu Kościoła*, „Pastores” 97 (2022) 4, s. 127–135.
- Letter of Cardinals Grech and Hollerich to the Bishops of the World* (23.01.2023), https://www.synod.va/content/dam/synod/news/2023-01-30_news_letter_bishops/EN---Letter-to-the-Bishops [dostęp: 17.09.2023].
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *„Sensus fidei” w życiu Kościoła*, przeł. M. Moskal, Kraków 2015.
- Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski. Nowe tłumaczenie*, Warszawa–Poznań 2008.
- Stolica Apostolska krytykuje niemiecką drogę synodalną* (21.07.2022), <https://papiez.wiara.pl/doc/7702983.Stolica-Apostolska-krytykuje-niemiecka-droge-synodalna> [dostęp: 28.09.2023].
- XVI Zgromadzenie Ogólne Zwyczajne Synodu Biskupów, *Instrumentum laboris na pierwszą sesję*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 1 (2023), s. 15–91.

Słowa kluczowe: papież Franciszek, synod, synodalność, rozeznawanie, *sensus fidei*

COMMUNITY DISCERNMENT AS A FUNDAMENTAL METHOD
OF IMPLEMENTING SYNODALITY IN THE LIFE OF THE CHURCH
AS INTENDED BY POPE FRANCIS

Summary

This article is a synthetic attempt to show the new elements that Pope Francis introduces when he presents his understanding of the realisation of synodality in the life of the Church. He exposes discernment as a fundamental method for the synodal Church, which can be seen in his teaching since the beginning of this pontificate. The text comprises four parts. The first sets out short the general ecclesiological assumptions of the present Synod on synodality. The second shows spiritual discernment itself as a method throughout history, and the third the application of this method in the life of the Church in Francis' teaching. The last focuses on the *sensus fidei* as the theological ground of the synodal discernment process. The conclusion reveals the purpose of the application of discernment in the vision of the synodal Church as intended by Francis.

Keywords: pope Francis, synod, synodality, discernment, *sensus fidei*